

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН
ІМЕНІ О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО

КАФЕДРА
ІСТОРІЇ УКРАЇНИ, АРХЕОЛОГІЇ ТА
КРАЄЗНАВСТВА

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

ІСТОРИЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО

Освітній ступінь	бакалавр
Галузь знань	01 ОСВІТА / ПЕДАГОГІКА
Спеціальність	014 СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ІСТОРІЯ)
Освітньо-професійна програма	Середня освіта (Історія)
Кількість кредитів	4
Рік підготовки, семестр	1 рік, I семестр
Компонент освітньо-професійної програми	Нормативна навчальна дисципліна
Дні занять	згідно з розкладом
Мова викладання	українська
Консультації	щопонеділка 13.05–14.20 (201 кабінет, з можливістю дистанційної роботи на платформах ZOOM та Google-class).
Викладач	кандидат історичних наук, доцент Ясновська Людмила Василівна
Контакти	E-mail: Lusiajasnovskaja@ukr.net Facebook Messenger Lyudmila Jasnovska

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Історичне краєзнавство» охоплює коло теоретичних і практичних аспектів, що стосуються нових методологічних підходів та здобутків історіографії, дозволяючи поглибити знання студентів з історичного краєзнавства та історичної регіоналістики.

Вивчення дисципліни сприяє формуванню активної особистості, здатної практично реалізувати набуті знання для специфічних потреб регіону; вдосконалити навички історичного дослідження шляхом пошуково-краєзнавчої роботи.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Історичне краєзнавство» є історичні особливості місцевого середовища, природні, політичні та соціально-економічні процеси, які впливали на розвиток краю та життя його мешканців.

Програма навчальної дисципліни складається з чотирьох змістових модулів:

1. Теоретико-методологічні та методичні проблеми історичного краєзнавства.
2. Розвиток історичного краєзнавства в Україні та на Чернігівщині.
3. Джерела історичного краєзнавства.
4. Напрями та методи історико-краєзнавчих досліджень. Історико-краєзнавча робота в школі.

Метою навчальної дисципліни «Історичне краєзнавство» є оволодіння теоретичними навичками, необхідними для роботи з краєзнавчим матеріалом та практичне опанування фактажу з історії краю.

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ І РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Шифр згідно ОПШ	Компетентності
ЗК 01	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК 02	Здатність зберігати та примножувати культурні цінності на основі розуміння закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство, зберігати баланс між професійним та особистим життям.
ЗК 07.	Здатність спілкуватися державною мовою усно та письмово, доносити власну думку іноземною мовою усно та письмово.
ФК 01	Здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків.
ФК 09	Здатність орієнтуватися в історичному часі, застосовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу, доцільно використовувати категоріально-понятійний апарат і хронологію історичної науки. Здатність розкривати загальну структуру історичної науки на основі взаємозв'язку основних історичних процесів та постатей.
ФК 10	Здатність до абстрактного мислення, пошуку, оброблення, аналізу та синтезу інформації з різних джерел
Здобувач вищої освіти буде здатен	
ПРН 01.	Уміння аналізувати й розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у сфері професійної діяльності або навчання.
ПРН 11	Здатність чітко і логічно відтворювати базові історичні знання, оцінювати нові відомості, факти, події та інтерпретації в контексті формування в учнів цілісної історичної картини світу.
ПРН 12.	Розуміння й використання основних сучасних термінів і положень історичних наук та методики їх викладання, а також здатність аналізувати, порівнювати і класифікувати результати діяльності науковців різних напрямків і шкіл. Знання та розуміння історіографії для аналізу сучасних наукових дискусій із проблем вітчизняної та всесвітньої історії

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього го	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	ла б	і н д	с.р.	л		п	лаб	ін д	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні та методичні проблеми історичного краєзнавства												
Тема 1. Історичне краєзнавство як галузь	10	2				8	14	2				12

знань та напрям історичних досліджень													
Разом за змістовим модулем 1	10	2				8	14	2					12
Змістовий модуль 2. Розвиток історичного краєзнавства на Україні та на Чернігівщині													
Тема 2. Зародження краєзнавчих студій	12	2	2			8	10						10
Тема 3. Становлення краєзнавства як науки XIX – початок XX ст.	14	2	2			8	12						12
Тема 4. Розвиток краєзнавства протягом XX – початку XXI ст.	14	2	2			8	12	2					10
Разом за змістовим модулем 2	40	6	6			24	34	2					32
Змістовий модуль 3. Джерела історичного краєзнавства													
Тема 5. Писемні пам'ятки як джерело історії краю.	12	2	2			6	10						10
Тема 6. Речові пам'ятки та їх значення для вивчення стародавньої історії краю	10	2	2			6	12						12
Тема 7. Усні джерела історичного краєзнавства	10	2	2			6	12						12
Разом за змістовим модулем 3	32	6	6			18	34						34
Змістовий модуль 4. Напрями та методи історико-краєзнавчих досліджень. Історико-краєзнавча робота в школі													
Тема 8. Основні напрями історико-краєзнавчих досліджень	12	2	2			8		2					10
Тема 9. Методи історико-краєзнавчих досліджень	12	2	2			8							12
Тема 10. Історико-краєзнавча робота в школі	14	2	4			8			2				12
Разом за змістовим модулем 4	38	6	8			24	38	2	2				34
Усього годин	120	20	20			80		6	2				112

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історія краєзнавчого руху в Україні	6

2	Пам'ятки історії та культури, як об'єкти правоохоронної діяльності	2
3	Джерела історичного краєзнавства	4
4	Основні напрями історико-краєзнавчих досліджень	2
5	Історико-краєзнавча робота в школі	4
5	Моє рідне місто (район, село) – моя мала батьківщина	2
Усього годин практичних занять		20

Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Верменич Я. Теоретико-методологічні проблеми історичної регіоналістики в Україні. К., 2003. 516 с.
2. Голубко В., Качараба С., Середяк А. Історичне краєзнавство. Навчальний посібник. Львів:, 2005. Ч.І. 130 с.
3. Голубко В., Середяк А., Генега Р. Історичне краєзнавство. Напрями та методи історико-краєзнавчих досліджень : курс лекцій. Львів , 2011. 304 с.
4. Горбик В.О., Денисенко Г.Г. Проблеми дослідження пам'яток історії та культури в Україні. *Українській історичний журнал*. 2003. № 3; 2004. № 2.
5. Дем'янчук Г.С., Дем'янчук Б.Г., Дем'янчук А.Г. Українське краєзнавство: сторінки історії. К., 2006. 296 с.
6. Жупанський Я., Круль В. Про об'єкт і предмет вивчення національного краєзнавства. *Краєзнавство*. 1994. № 1 – 2.
7. Заремба С. Українське пам'яткознавство. Історія, теорія, сучасність. К., 1995. 446 с.
8. Заремба С. Українське товариство охорони пам'яток історії та культури. Історичний нарис. К., 1998. 241 с.
9. Игнаткин И.А. Охрана памятников истории и культуры. К., 1990. 222 с.
10. Історико-культурна спадщина України: проблема дослідження та збереження. К., 1998. 399 с.
11. Історико-культурна спадщина України (XIX – початку ХХ ст.). Збірник документів і матеріалів. К., 1995.
12. Лихачев Д.С. Краеведение как наука и как деятельность. *Историческое краеведение в СССР: вопросы теории и практики*. К., 1990.
13. Макарчук С. А. Історико-етнографічні райони України : навч. посібн. Львів, 2012. 352 с.
14. Маркітан Л.П. Інформаційний потенціал кінофотовідеодокументів як історичного джерела. *Український історичний журнал*. 2002. № 5.
15. Масенко Л. Українські імена і прізвища. К., 1990. 48 с.
16. Методика історико-краєведчої роботи в школі. М., 1982.
17. Музей на рубежі епох: минуле, сьогодення, перспективи. К., 1999. 130 с.
18. Рутинський М.Й., Стецюк О.В. Музеєзнавство. Навчальний посібник. К.: Знання, 2008. 428 с.
19. Ткаченко В.В. Історичне краєзнавство: Чернігово-Сіверщина в перше повоєнне двадцятиріччя: Навчальний посібник. К.: Знання, 2007. 215 с.
20. Тронько П.Т. Краєзнавство у відродженні духовності та культури: Досвід. Проблеми. Перспективи. К., 1994. 107 с.
21. Тронько П. Т. Історичне краєзнавство: Крок у нове тисячоліття: Досвід. Проблеми. Перспективи. К., 2000. 270 с.

Допоміжна

22. Акуленко В. Охорона пам'яток культури в Україні (1917–1990). К., 1991. 274 с.
23. Апанович Е. Рукописная светская книга XVIII в. на Украине. К., 1983. 221 с.
24. Асеев Ю.С. Стили в архитектуре Украины. К., 1989. 103 с.
25. Барановська О.В., Барановський М.О., Смаль В.В., Смаль І.В. Чернігівщина: природа, населення, господарство (комплексне географічне дослідження) Ніжин, 2000. 180 с.
26. Героїчний епос українського народу. К., 1993. 432 с.
27. Запаско Я. Ошатність української рукописної книги. Львів, 1998. 135 с.

28. Кісь Я.П. Палеографія. К., 1975. 305 с.
29. Кімакович І. Анекдот, як фольклорний жанр. К., 2014. 316 с.
30. Кирчів Р. Етюди до студій над українським народним анекдотом. Львів, 2008. 268 с.
31. Клейн Л.С. Археологические источники. М, 1978. 120 с.
32. Клейн Л. С. Археологические источники. СПб., 1995. 352 с.
33. Кругляк Ю.М. Ім'я вашого міста. К., 1978.
34. Коваль А.П. Знайомі незнайомці. Походження назв поселень України. К., 2001. 304 с.
35. Мацюк О.Я. Папір та філіграні на українських землях (XVI – початку XX ст.). К., 1983. 295 с.
36. Нестуля О. Біля витоків державної системи охорони пам'яток культури в Україні (доба Центральної Ради, Гетьманщини, Директорії). Полтава, 1994. 240 с.
37. Півторак Г. Українці: звідки ми і наша мова. К., 1993. 200 с.
38. Петранівський В.Л., Рутинський М.Й. Туристичне краєзнавство. Навчальний посібник. К.: Знання, 2008.
39. Полонська-Василенко Н. Українська Академія Наук. Нарис історії. К., 1993. 391 с.
40. Прислів'я та приказки. Взаємини між людьми. К., 1991. 440 с.
41. Огієнко І. Історія українського друкарства. К., 1994. 448 с.
42. Рапопорт П.А. Древнерусская архитектура. Л., 1993. 296 с.
43. Репресоване краєзнавство (20-30-і роки). К., 1991. 456 с.
44. Рыбаков Б.А. Киевская Русь. Сказания, былины, летописи. М., 1963.
45. Савчук О.В. Збереження національної історико-культурної спадщини у контексті краєзнавчого руху кінця 50-х – початку 90-х рр. К., 1997.
46. Словник гідронімів України. К., 1979.
47. Сохань П.С., Ульяновський В.І., Кіржаєв С.М. М.С.Грушевський і Academia. Ідея, змагання, діяльність. К., 1993. 321 с.
48. Ткаченко В.В. Історико-краєзнавча діяльність наукових товариств Чернігівщини у 20 – 30-х рр. XX ст. *Україна і Росія в панорамі століть*. Чернігів, 1998. С. 309–317.
49. Тронько П.Т. Навічно в пам'яті народній. К., 1995. 160 с.
50. Тронько П. Т. Історичне краєзнавство: крок у нове тисячоліття (досвід, проблеми, перспективи). К., 2000. 270 с.
51. Тронько П. Краєзнавство в Україні: здобутки і проблеми (до III з'їзду Всеукраїнської спілки краєзнавців). К., 2003. 125 с.
52. Тронько П.Т. Краєзнавчий рух в Україні: шляхи подальшого розвитку. *Українській історичний журнал*. 2004. № 2. С. 82.–93.
53. Від козацьких часів і по наші дні / Упор. В. Чемерис. К., 1995. 382 с.
54. Українські народні казки. К., 1992. 96 с.
55. Українські прислів'я і приказки / упоряд. Т. М. Панасенко. Харків:, 2012. 351 с.
56. Українські прислів'я, приказки, загадки / упоряд. К. І. Приходченко. Донецьк, 2003. 287 с.
57. Уривалкін О.М. Історичне краєзнавство. Навчальний посібник. К., 2006. 296 с.
58. Франко З. Хто ми? Звідки родом. К., 1990. 48 с.
59. Янко М.Т. Топонімічний словник України: словник-довідник. К., 1998. 432 с.
60. Янко М. Гомін землі. Загадки топоніміки. К., 2000. 127 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

Відеоісторія України. Альбом «Історія України» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://io.ua/vcc9aad0484735d65b9262342215118f7>

Енциклопедія історії України [Електронний ресурс]–Режим доступу: <http://www.history.org.ua/?encyclor>

ІЗБОРНИК. Історія України IX-XVIIIст. Першоджерела та інтерпретації [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/index.html>

Інститут історії України НАН України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.history.org.ua>

Історія України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://history.franko.lviv.ua/>

Історія України. Підручники [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-book-76.html>

Михайло Грушевський. Історія України-Руси в 10 томах / Михайло Грушевський [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/index.html> 8.

Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>

<http://www.history.org.ua>

<http://www.hrono.ru/>

<http://litopys.org.ua>

<http://www.myslenedrevo.com.ua>

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями провідних засад освітнього менеджменту, економіки, права тощо;
- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;
- набрати під час вивчення навчальної дисципліни мінімум 35 балів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж **двох тижнів** після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 (<https://drive.google.com/file/d/1YOj2QK3xW-03evO8Tkg1o3ZKUAbBL-VH/view>)). У процесі навчання та при підготовці проектної заявки забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

Розподіл балів

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на лекційному занятті	10	1	до 10
Робота на практичному занятті	10	5	до 50
Самостійна робота:			
Підготовка реферату	1	20	до 20
Підготовка презентації	1	20	до 20
Усього:			до 100